AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

AVİM Yorum • No: 2020 / 8 • Şubat 2020

TÜRKİYE ERMENİLERİNİ DİASPORALAŞTIRMA ÇABALARI - IV

Mehmet Oğuzhan TULUN

Analist

Türkiye Ermenilerini Diasporalaştırma Çabaları başlıklı serinin önceki yazılarında, çeşitli örnekler vererek, Türkiye Ermenilerini tutum bakımından Diaspora Ermenileri içindeki Türk karşıtı aşırı unsurlara benzetme çabalarından bahsetmiştik.[1] Bu girişim başlarda Diasporanın aşırı unsurları ve onların yaklaşımlarının destekçisi olan Türkiyedeki bazı yayın organları üzerinden ilerlerken, zaman içerisinde bu girişime Ermenistan da dahil olmuştur. Bu girişimin en yeni örneği ise, 11 Aralık 2019da yapılan seçimle görevine başlayan Türkiye Ermenileri Patriği (İstanbul Ermeni Patriği) II. Sahak Maşalyana yapılan karalama teşebbüsleridir.

Patrik II. Sahak, bahsi geçen aşırı unsurların tepkisini çekmeye daha patrik olarak seçilmeden önce başlamıştı. II. Sahak, 2019 patrik seçimine devlet yetkilileri ile istişare içinde gidilmesini destekleyen Ermeni din görevlilerinden bir tanesiydi ve bu konuda kendisine yöneltilen eleştirilere verdiği cevaplardan bir tanesi şuydu:

> [Patrik seçimine gidiliş şekline karşı çıkanlar] çözümsüzlüğü bize bir çözüm olarak sunuyor. Yıllarca sürecek ve sonucun ne olacağı meçhul bir kaos ve bekleme süresini göze alamayız. Ucu açık soyut bir 'hak arama' adına, somut olarak 11 Aralıkta Patrik seçme hakkımızdan vazgeçemeyiz [☀ Bu seçimi, elini taşın altına koymuş insanların sağduyusuyla gerçekleştireceğiz. Biz İstanbullu Ermenilerin makus talihi diğer dünya Ermenileri tarafından anlaşılamamak olmuştur. Hep uzaklardan bize nasıl Ermeni olmamız gerektiğini telkin ededururlar. [☀ İstedikleri olmayınca da bize dersimizi vermeye kalkar, onur, korkaklık ve mertlik nutukları atarlar. Şimdi ise nasıl din adamı olmamız gerektiğini bize öğretmeye kalkıyorlar. Onlardan bizi anlamalarını beklemiyoruz. Bizi biz anlayalım, bu yeter.[2]

II. Sahak patrik seçilmesinden sonra da yaptığı beyanatlarla aşırı unsurların tepkisini çekmeye devam etmiştir. II. Sahak, ikili ilişkilerde yaşanan sorunları bahane ederek Türkiyeye karşı misilleme yapmak isteyen yabancı ülke parlamentolarını eleştirmiş ve Türkiye Ermenilerinin Türkiyeye ve dünyaya bakış açısıyla ilgili görüşlerini paylaşmıştır:

> [☀ Kendi örgütlenmemizi sağlayamazsak boğuluruz. Yılda 12 doğuma karşı 26 ölüm gerçekleşiyor. Cemaatimizin sayısı gittikçe azalıyor. Bundan sonra cemaatimizi daha derli toplu hale getirecek bir üst çatının yasal çerçevesi için çalışacağız. Biz bu ülke için değerli bir azınlığız. Devlet katında her zaman değerli olduğumuz söyleniyor. Bu

ülkenin sadık vatandaşları olarak Türkiyeye katkı sunmaya devam edeceğiz. Ancak sorunlarımız varken yok diyemeyiz.[3]

Bazı şeyler önemsenmemeli. Parlamentolarda sürekli bir şeyler geçiyor. Bizi ilgilendiren ve doğrudan müdahil olmamızı gerektiren bir şey yok. Türkiye'deki Ermeniler olarak 100 yıl önce bu topraklarda yaşanan acıların başka ülkelerin parlamentolarında stratejik, ekonomik, politik baskı unsuru olarak kullanılmasını bizi üzüyor. Ecdadımıza yöneltilmiş uygunsuz bir durum olarak görüyoruz.

Biz isterdik ki bu topraklarda yaşanan sorun, bu topraklarda yaşayan insanlar tarafından konuşulsun. Özellikle Türkiye ve Ermenistan ilişkileri düzelsin, taraflar konuşabilsin. Taraflar konuşamadığı için üçüncü, dördüncü taraflara, okyanus ötelerine söz söylemek hakkı doğuyor. [☀ Türkiye'yi sıkıştırmak için ortaya konulan bir 'Ermeni tezi' kullanılmış duygusu yaratıyor. Bunun da çok ahlaki olduğunu düşünmüyorum.

[☀ Biz Ermeni toplumu olarak Türkiye'ye entegre olmuş insanlarız. Kader birliği yaptık bu ülkeyle. Bu ülkenin bütün unsurlarıyla uyum içinde bir yaşam kurduk. Biz 100 yıl önce yaşananları hatırlayarak unuttuk. Unutarak hatırlıyoruz. Bu İstanbul Ermeni toplumunun bir seçimi. Biz bu ülkede yaşamayı seçtik. Bu bizi diasporadan ve Ermenistan Ermenilerden ayıran bir durum. Biz 1915 travmasını yaşadık ve bir şekilde bu ülkede kalarak tedavi ettik. [...][4]

II. Sahak yakın zamanda 1915 Olayları sebebiyle yaşanan Türk-Ermeni ihtilafıyla ilgili bir açıklamada bulunmuş ve yine hedef olmuştur:

"[1915 Olaylarıyla ilgili tartışmalarda beklentiniz nedir?] Bizim beklediğimiz şey Ermeni halkının kayıpları ve çektiği acılar anlaşılsın. Biz biliyoruz. Yaşadığımız için. Ama bu ülkede bunlar çok iyi bilinmiyor. Bir de bu ülkede azınlıklar kalantor, zengin, mutlu gibi yansıtılıyor. Hiç öyle değil. Bugün de öyle değil, geçmişte de öyle değildi. Bence 24 Nisanın geçmişle değil, gelecekler ilgili projeksiyonu olması lazım.

[Biraz açar mısınız?] Hakiki nedenlerin bulunması, geleceğe yönelik bir sigorta niteliği taşıyacaktır. Suriyede olduğu gibi, dost olarak yaşayan halkların birdenbire birbirlerini boğazlıyor olmalarında büyük bir ders var. Benzer şeyi 1. Dünya Savaşında bütün dünya halkları yaşadı. Milliyetçilik kurdu girdi, herkes kendi ulus-devletini oluşturmak istedi. Ulus-devlet oluşturacaksın da herkes iç içe yaşamış zaten. Öteki uluslara ne yapacaksın?[5]

Bu beyanatları sebebiyle II. Sahak çirkin sözel saldırılara maruz kalmaktadır. II. Sahak, Diasporanın aşırı unsurları ve onları destekçileri tarafından Ermenilerin çıkarlarını satmakla ve Türk devletinin bir kuklası gibi davranmakla suçlanmaktadır.[6] Oysa Diaspora temelli histerik tepkiler bir kenara koyulacak olursa, II Sahakın sözleri irdelendiği zaman karşımıza çok farklı bir tablo çıkmaktadır. II. Sahakın sözleri; onun Türkiye Ermenilerinin karşılaştığı sorunlarının farkında olduğunu ve bunu hem halk ve hem de yetkililerle beraber çözmek istediğini, Türkiyeye yönelik aidiyet hissettiğini, Türklerin ve Ermenilerin birbirlerini anlamak için diyalog kurmaları gerektiğini ve 1915 Olaylarıyla ilgili ihtilafı üçüncü tarafların kendi çıkarları için alet etmelerinin sakıncalı olduğunu

düşündüğünü göstermektedir. Diasporanın aşırı unsurları histerik tepkileriyle II. Sahak ve onun gibi uzlaşmacı düşünenlerin gayretlerine köstek olmaktadırlar.

Bu aşamada Ocak 2007 yılında suikasta kurban giden Türkiye Ermenisi gazeteci Hrant Dinkin, meşhur bir mülakatında sarf ettiği sözlere yer verilmesinde fayda olacaktır:

> Hasta iki toplumuz biz! Türkler ve Ermeniler birbirine yönelik ilişkilerinde ☀ Ermeniler, büyük bir travma yaşıyor, Türklere yönelik ☀ Türkler ise Ermenilere yönelik büyük bir paranoya yaşıyor. İkimiz de klinik vakalarız. [☀ Kim tedavi edecek bizi? Fransız Senatosunun kararı mı? Amerikan Senatosunun kararı mı? [☀ Kim bizim doktorumuz? Ermeniler Türklerin doktoru, Türkler de Ermenilerin! Bunun dışında doktor, ilaç, hekim yok! Diyalog tek reçete [☀ Bunun dışında bir çözüm yok! [...]
>
> Diaspora`ya sesleniyorum, Ermenilere şunun için sesleniyorum: 1915`e takılıp kalmayın! Kendinizi 1915`e bağlamayın! Kendinizi dünyadaki insanların bu soykırımı kabul edip etmemesine zincirlemeyin! Bu tarihsel bir acı mıdır? Biz yaşadık, atalarımız yaşadı. Anadolu`da hoş bir laf vardır ve biz Anadolu insanıyız: 'Acıyı onurla sırtlayıp taşımak'. Yaygara yapmadan, patırtıya vermeden, sırtlar taşırsın.
>
> Dünya`ya diyorum ki, dünya insanı: Senin Ermeni soykırımını tanımış olman veya tanımamış olman benim için beş para etmez! Ermeniler Türkleri öldürmediler mi? Öldürdüler! 1915`ten sonra, 1918`de Ruslar yeniden gelirken intikam aldılar. İntikam dediğimiz kavram her ne ise lanet ediyorum o kavrama! Oldu bunlar.
>
> Türklere diyorum ki: Ermeniler niye bu kadar çok ısrar ediyor diye düşünün, bu sorunun üstünde durun. Biraz bunun üzerine empati yapın. O zaman belki onların bu duruşunda bir onur görebilirsiniz. Ermenilere de diyorum ki: 'Türklerin Hayır bu bir soykırım değildir sözünün üzerinde de bir onur görmeye çalışın.' [☀ Nedir o onurlu duruş: 'Bir Türk olarak ben soykırıma karşıyım, ırkçılığa karşıyım. Soykırım Allah`ın belası bir şey. Benim atalarım böyle bir şey yapamaz, çünkü ben yapmam!' Dolayısıyla burada onurlu bir duruş vardır.[7]

Hrant Dinkin "hastalıklı toplum" ve "klinik vaka" ifadelerine katılmamakla beraber, Dinkin ve II. Sahakın beyanatlarından alıntılar yapmamızın sebebi, bu iki kişinin görüşlerinin bazı önemli konularda kesiştiğini göstermektir. Hem Maşalyan hem de Dink; Türk-Ermeni ilişkilerinde samimi diyaloğun gerekliliği, Türkiye ve Diaspora Ermenilerinin tutumlarındaki farklar, 1915 Olaylarıyla ilgili saplantı ve yabancı parlamentoların aldığı soykırım kararlarına duyulan tepki konusunda benzer görüşler ifade etmişlerdir. Ancak Maşalyan bu görüşleri yüzünden sözel saldırıya maruz kalırken; Dink, katledilmesinden bu yana Diaspora destekli pek çok aktörün yücelttiği bir kişi olmuştur. Dahası, bu aktörler Dinkin ismini kullanarak destek toplamış ve Türkiye karşıtı çeşitli söylemler üretmişlerdir.

Yıllar önce Ermeni kökenli bir aydınla Türk-Ermeni ilişkileri konusunda fikir alışverişi yaparken kendisi şu tespitte bulunmuştu:

> Hrant Dink öldürülmeden önce onunla en son sefer vakit geçirdiğimizde, ne kadar

popüler olduğumuza, daha doğrusu hiç de popüler olmayışımıza gülüyorduk. Diğer bir deyişle, Hrant Dink konusundaki en büyük ikiyüzlülük ölümünden sonraki gün gerçekleşti. Birden pek çok Ermeni o bizim Hrantımız demeye başladı, oysa bu insanlar Hranttan ve onun verdiği mesajlardan nefret etmişlerdi.

Sonuç olarak sorulması gereken soru şudur: Hrant Dink yukarıda değinilen konularda beyan ettiği görüşlerine rağmen Diasporanın aşırı unsurları tarafından yüceltilmeye devam ederken, benzer görüşler beyan etmiş olan II. Sahak Maşalyanın hedef alınması nasıl açıklanabilir?

Fotoğraf: II. Sahak Maşalyan (sağ) ve Hrant Dink (sol)

[1] Mehmet Oğuzhan Tulun, Türkiye Ermenilerini Diasporalaştırma Çabaları III, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Yorum No: 2019/43, 2 Mayıs 2019, https://avim.org.tr/tr/Yorum/TURKIYE-ERMENILERINI-DIASPORALASTIRMA-CABALARI-III

[2] Mehmet Oğuzhan Tulun, 2019 İstanbul Ermeni Patriği Seçimi Talimatnamesi Ve İlgili Tartışmalar, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Analiz No: 2019/27, 30 Ekim 2019, https://avim.org.tr/tr/Analiz/2019-ISTANBUL-ERMENI-PATRIGI-SECIMI-TALIMATNAMESI-VE-ILGILI-TARTISMALAR

[3] Mehmet Oğuzhan Tulun, 2019 İstanbul Ermeni Patriği Seçimi, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Analiz No: 2019/36, 18 Aralık 2019, https://avim.org.tr/tr/Analiz/2019-ISTANBUL-ERMENI-PATRIGI-SECIMI

[4] Tulun, 2019 İstanbul Ermeni Patriği Seçimi.

[5] Savaş Özbey, 82 milyonluk denizde eriyen buzdağı gibiyiz, *Hürriyet*, 3 Şubat 2020, https://www.hurriyet.com.tr/gundem/82-milyonluk-denizde-eriyen-buzdagi-gibiyiz-41436788 ; Nüfusumuz hızla azalıyor, *Agos*, 7 Şubat 2020, s. 7.

[6] Örnek olarak bakınız: Harut Sassounian, Senate Recognition of Armenian Genocide: Reactions, Next Steps to be Taken, *Asbarez*, December 17, 2019, http://asbarez.com/189560/senate-recognition-of-armenian-genocide-reactions-next-steps-to-be-taken/ ; Killian Cogan, Election of patriarch leaves Turkeys Armenians without a voice, Eurasianet, January 30, 2020, https://eurasianet.org/election-of-patriarch-leaves-turkeys-armenians-without-a-voice

[7] Hrant Dink: Kim tedavi edecek bizi, kim? *Dailymotion* (T24 kanalı), 16 Nisan 2018, https://www.dailymotion.com/video/x6hwoa0

Yazar Hakkında :

Mehmet Oğuzhan Tulun AVİM'de Analist olarak görev yapmaktadır. Çalışmaları Doğu Avrupa, Kafkasya, Asya,Türk-Ermeni ve Türkiye-Ermenistan ilişkileri, uluslararası suç ve tarih çalışmalarıyla ve din ile siyaset arasındaki etkileşime odaklanmaktadır.

Atıfta bulunmak için: TULUN, Mehmet Oğuzhan. 2026. "TÜRKİYE ERMENİLERİNİ DİASPORALAŞTIRMA ÇABALARI - IV." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2020 / 8. Şubat 13. Erişim Kasım 22, 2026. https://avim.org.tr/tr/Yorum/TURKIYE-ERMENILERINI-DIASPORALASTIRMA-CABALARI-IV

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır